DOI:10.35774/app2026.01.185
УДК 343.35:336.7

Володимир Літкевич,
кандидат юридичних наук, доцент
Науковий співробітник кафедри кримінального права Університет Мангайма, Федеративна Республіка Німеччини, м. Мангайм.
Funded by the Deutsche Forschungsgemeinschaft (DFG, German Research Foundation) – Projektnummer: 544729875.
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-9197-9215

СУЧАСНІ ПІДХОДИ У СПРАВАХ ПРО ВІДМИВАННЯ КОШТІВ: АНАЛІЗ ОГЛЯДУ РІШЕНЬ СУДІВ НІМЕЧЧИНИ ТА СУДУ ЄС (2025)

У статті здійснено науково-правове дослідження судових рішень у справах про відмивання коштів, одержаних злочинним шляхом (далі – ВК), прийнятих у 2025 році з урахуванням §261 StGB Кримінального кодексу (далі – §261 StGB) та положень Закону про боротьбу з відмиванням грошей (далі – GwG) Федеративної Республіки Німеччина (далі – ФРН). Дослідження ґрунтується на основі огляду 11 важливих судових рішень, підготовленого німецькими науковцями M. El-Ghasi та J. Klotz і опублікованого у профільному німецькому юридичному журналі Geldwäsche & Recht [1].

Аналіз судових рішень здійснено за уніфікованою схемою, що передбачає послідовний виклад фактичних обставин справи, ключового правового питання, нормативно-правового контексту рішення, позиції суду та доктринального висновку. За результатами дослідження узагальнено сучасні доктринальні підходи, сформовані у практиці судів ФРН та ЄС, щодо тлумачення і застосування кримінально-правових та суміжних механізмів протидії відмиванню коштів (далі – ПВК).

Предметом дослідження є судова практика у справах про ВК, осмислена в німецькій правовій доктрині. Дослідження охоплює підходи, сформовані в практиці судів ФРН та Суду ЄС, щодо тлумачення і застосування § 261 StGB, GwG і положень Директиви (ЄС) 2015/849, зокрема щодо кваліфікації ВК, меж кримінальної відповідальності за самовідмивання, процесуальних стандартів кримінального переслідування та конфіскації активів, а також взаємодії кримінального права з механізмами ПВК – комплаєнсу і фінансового нагляду.

Фокус дослідження зосереджено на виявленні та систематизації доктринально значущих підходів, які простежуються в судовій практиці ФРН та ЄС у справах про ВК. Судові рішення розглядаються не як самостійний емпіричний матеріал, а як джерело правових позицій, релевантних для розуміння інституційної логіки криміналізації ВК.

У межах дослідження проаналізовано, зокрема, такі напрями: розмежування предикатного злочину та самостійного складу ВК; тлумачення винятку самовідмивання (§ 261 абз. 7 StGB) і критерії настання кримінальної відповідальності предикатного правопорушника; процесуальні межі застосування принципу заборони подвійного покарання за одне й те саме правопорушення – ne bis in idem та стандарту початкової підозри; роль конфіскації активів і суміжних позакримінальних механізмів у комплексній системі ПВК.

Методологічною основою дослідження є аналіз судових рішень, здійснений із застосуванням уніфікованої аналітичної схеми (фактичні обставини – правове питання – нормативний контекст – позиція суду – доктринальний висновок). У межах дослідження використано формально-догматичний метод – для аналізу норм кримінального, кримінального процесуального та адміністративного законодавства у сфері ПВК; функціонально-цільовий метод – для оцінки кримінально-правового значення відповідних діянь і мети регулювання заходів ПВК; системний – для розгляду ПВК як інтегрованої сукупності кримінально-правових, процесуальних, конфіскаційних і комплаєнс-інструментів.

Наукова цінність дослідження полягає у доктринальному осмисленні окремих показових судових рішень судів ФРН та ЄС у сфері протидії відмиванню коштів, а також у розкритті інституційної логіки криміналізації ВК у праві ФРН та ЄС на матеріалі їх аргументації. Сформульовані висновки сприятимуть коректному методологічному сприйняттю іноземної судової практики, зменшуватимуть ризики її некритичної рецепції в

© Володимир Літкевич, 2026

національному правовому дискурсі та поглиблюватимуть доктринальне розуміння ВК як автономного кримінально-правового феномену.

Ключові слова: *відмивання коштів (ВК), § 261 Кримінального кодексу ФРН, судова доктрина, самовідмивання, предикатний злочин, ПВК, ризик-орієнтований підхід, конфіскація активів, інструмент публічного викриття порушень, принцип заборони подвійного покарання за одне й те саме правопорушення.*

Litkevych V.

Modern Approaches in Money Laundering Cases: Analysis of a Review of German and EU Court Decisions (2025)

This article presents a doctrinal legal analysis of court decisions in cases concerning money laundering (ML) rendered in 2025, with due regard to § 261 of the German Criminal Code (Strafgesetzbuch, StGB) and the provisions of the German Anti-Money Laundering Act (Geldwäschegesetz, GwG). The study is based on a review of eleven selected court decisions prepared by German scholars M. El-Ghasi and J. Klotz and published in the specialized legal journal Geldwäsche & Recht [1].

The court decisions are examined using a unified analytical framework that encompasses the factual background of the case, the key legal issue, the relevant normative context, the reasoning of the court, and the resulting doctrinal conclusions. On this basis, the study systematizes current doctrinal approaches reflected in the judicial practice of German and EU courts concerning the interpretation and application of criminal law and related mechanisms for combating money laundering (AML).

The subject of the study is judicial practice in ML cases as understood in German legal doctrine. The analysis covers approaches developed by German and EU courts with respect to the interpretation and application of § 261 StGB, the GwG, and Directive (EU) 2015/849, in particular regarding the qualification of money laundering, the limits of criminal liability for self-laundering, procedural standards for criminal prosecution and asset confiscation, as well as the interaction between criminal law and AML mechanisms, including compliance obligations and financial supervision.

The focus of the study lies in identifying and systematizing doctrinally significant legal positions emerging from judicial practice in ML cases. Court decisions are considered not as independent empirical material, but as a source of legal reasoning relevant to understanding the institutional logic of the criminalization of money laundering.

In particular, the study examines the distinction between predicate offenses and autonomous money laundering offenses; the interpretation of the self-laundering exception under § 261(7) StGB and the criteria for the criminal liability of predicate offenders; procedural limits on the application of the ne bis in idem principle and the standard of initial suspicion; and the role of asset confiscation and related non-criminal instruments within the integrated AML framework.

The methodological basis of the study consists of a structured analysis of court decisions using a unified scheme (factual circumstances – legal issue – normative context – judicial reasoning – doctrinal conclusion). The research employs a formal-dogmatic method to analyze criminal, criminal-procedural, and administrative AML norms; a functional-teleological method to assess the criminal-law significance and regulatory objectives of AML measures; and a systemic method to conceptualize AML as an integrated set of criminal-law, procedural, confiscation-related, and compliance instruments.

The scientific value of the study lies in its doctrinal interpretation of selected representative court decisions of German and EU courts in the field of anti-money laundering, as well as in elucidating the institutional logic of ML criminalization in German and EU law based on judicial reasoning. The findings contribute to a methodologically sound understanding of foreign judicial practice, reduce the risks of its uncritical reception in national legal discourse, and deepen the doctrinal understanding of money laundering as an autonomous criminal-law phenomenon.

Keywords: *money laundering, § 261 StGB, judicial doctrine, self-laundering, predicate offense, AML, risk-based approach, asset confiscation, naming and shaming, ne bis in idem.*

Постановка проблеми. У сучасних правопорядках ВК дедалі менше сприймається як автономний кримінально-правовий склад і дедалі більше інтегрується у функціонально пов'язану систему кримінально-правових, кримінально-процесуальних та суміжних регуляторних механізмів, спрямованих на захист правосуддя, фінансової стабільності та інших публічно значущих інтересів. Такий зсув від ізольованої криміналізації до комплексної моделі протидії є характерним і для права ЄС, в межах якого ВК, фінансування тероризму та організована злочинність розглядаються як системні загрози, що потребують не лише подальшого розвитку кримінально-правових інструментів, а й цілеспрямованого та пропорційного запобігання використанню фінансової системи для злочинних цілей [2, с. 73].

Водночас така інституційна трансформація породжує низку принципових кримінально-правових проблем. Насамперед ідеться про ризики надмірної експансії криміналізації у сфері ПВК, що

 CC BY 4.0 ISSN 2524-0129 (Print) / ISSN (2664-5718) (Online). Актуальні проблеми правознавства. 1 (45)/2026

може призводити до подвійного покарання, розмивання догматичних меж між предикатним злочином і самостійним складом ВК, а також до підміни власне кримінально-правових цілей регуляторними завданнями фінансового контролю [3, с. 209].

У цьому контексті особливого значення набуває аналіз судової практики, яка дозволяє не тільки встановити чіткі доктринальні межі кримінальної відповідальності за ВК, але й за умови узгодженості судових підходів і належної судової співпраці між державами-членами ЄС стати запорукою ефективної боротьби з цим явищем з огляду на його транскордонний характер [4, s. 235].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній науковій літературі проблематика ПВК (ст. 209 КК України) досліджувалася у працях низки науковців, зокрема в аспекті кримінально-правового аналізу складу злочину, проблем кваліфікації, криміналістичних підходів до розслідування та окремих питань доказування й арешту майна. До таких авторів належать: Аркуша Л. І., Берзін П. С., Винник А. О., Гловюк І. В., Гуторова Н. О., Дудоров О. О., Чернявський С. С., Тацій В. Я., Хавронюк М. І., Халін О. В., Якових Є. В.

Однак, питання судової доктрини як джерела розвитку правозастосовних стандартів, а також взаємодії кримінального права з процесуальними, конфіскаційними та комплаєнс-механізмами ПВК ще мало висвітлено в українській науковій літературі. Натомість у німецькій та європейській доктрині судова практика відіграє ключову роль у формуванні функціональних меж ПВК, що зумовлює необхідність її системного аналізу для українського правознавства.

Метою дослідження є доктринальне осмислення сучасних підходів до тлумачення і застосування кримінально-правових та суміжних механізмів ПВК, сформованих у судовій практиці ФРН та ЄС, на основі аналізу відповідних судових рішень, систематизованих у німецькому науковому огляді. У цьому контексті дослідження спрямоване на ознайомлення українського наукового читача з практикою судів ФРН та Суду ЄС у складних справах про ВК, зокрема щодо розмежування предикатного злочину і самостійного складу відмивання, застосування винятку самовідмивання, а також використання процесуальних, фінансових і конфіскаційних інструментів.

Актуальність такого аналізу зумовлена особливостями національної судової практики України, яка тривалий час відтворювала модель, за якої кримінальна відповідальність за ВК фактично ставилася у залежність від доведення та засудження за предикатний злочин [5, с. 53]. У підсумку дослідження спрямоване на формування цілісного уявлення про ВК як автономного кримінально-правового феномену та на окреслення можливих орієнтирів для розвитку національної судової практики з урахуванням міжнародних стандартів ПВК.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування німецької моделі ПВК розпочалося на початку 1990-х років під вирішальним впливом міжнародних зобов'язань. Вона від самого початку будувалася як дволанкова система, що поєднувала кримінально-правовий та адміністративно-превентивний рівні. Прийняття Закону про боротьбу з незаконним обігом наркотиків та іншими проявами організованої злочинності (OrgKG) у 1992 році заклало матеріально-кримінальний фундамент цієї моделі через запровадження складу ВК (§ 261 StGB) та пов'язаних інститутів майнових санкцій і конфіскації. Водночас ранній досвід показав обмежену ефективність суто кримінально-правових засобів у виявленні ВК, яке розглядалося як «злочин без жертв» і лише у виняткових випадках ставало відомим правоохоронним органам без зовнішніх сигналів [6, s. 45].

Саме тому ухвалення Закону про відмивання грошей (GwG) 1993 року стало ключовим поворотом до інформаційно-превентивної моделі, яка поклала на банки та фінансові установи обов'язки ідентифікації клієнтів, документування операцій і повідомлення про підозрілі транзакції [7, s. 249-250].

Станом на початок 2000-х років взаємодія § 261 StGB і GwG будувалася за логікою функціонального розподілу: адміністративно-превентивні механізми забезпечували формування інформаційної бази для виявлення фінансових потоків, тоді як кримінальне право застосовувалося вибірково й було орієнтоване передусім на протидію організованій злочинності, водночас виконуючи допоміжну функцію захисту належного здійснення правосуддя. § 261 StGB існував у формі каталожної моделі предикатних злочинів, орієнтованої на серйозну та організовану злочинність, із високими порогами відповідальності, обережним підходом до самовідмивання та акцентом на уникнення подвійного покарання.

Станом на 2025 рік кримінально-правові механізми ПВК у ФРН зазнали принципової трансформації, у межах якої кримінально-правовий сегмент системи ПВК, сформований навколо § 261 StGB у системному зв'язку з положеннями GwG, посів особливе міжгалузеве місце в структурі кримінального права. Під впливом стандартів FATF, права ЄС і внутрішніх реформ § 261 StGB еволюціонував у напрямі all-crime-

 CC BY 4.0

моделі, що зумовило втрату ним ролі догматичного фільтра «серйозної злочинності» та дедалі більше набуття функцій інструмента загального контролю фінансового обігу. У науковій літературі ця трансформація § 261 StGB була піддана критиці як така, що, за оцінкою Bülte, відображає однобічну орієнтацію кримінального законодавця на ефективність на шкоду принципу пропорційності [8, s. 8].

Водночас ця трансформація § 261 StGB дала підстави Hefendehl R. стверджувати, що охоронюване правове благо (Rechtsgut) кримінально-правового сегмента системи ПВК полягає не стільки в реалізації каральної функції, скільки «в захисті функціональності кримінального судочинства в його фактичному вигляді, оскільки відмивання грошей ускладнює кримінальне переслідування попереднього злочину. Правове благо попереднього злочину, у разі необхідності, також захищається, але як наслідок (примітка – як побічний ефект захисту функціональності кримінального судочинства) та забезпеченні спроможності держави ефективно реагувати на економічну злочинність [9, s. 403].

Паралельно GwG перетворився з інформаційного додатка до кримінального права на самостійну ризик-орієнтовану систему комплаєнсу, інтегровану в логіку запобігання, а не лише виявлення ВК. У результаті відбулося суттєве зближення кримінально-правових і адміністративних механізмів, що поставило нові питання щодо меж криміналізації, принципу пропорційності та збереження гарантій правової держави.

Саме в цьому трансформованому нормативному контексті формувалася судова практика Німеччина, яка відображала спроби судів доктринально врівноважити розширені інструменти ПВК із класичними принципами кримінального права та конституційними обмеженнями. Окремі вузлові питання, таких зусиль простежуються у добірці наступних 11 рішень 2025 року.

1. Справа про комерційне шахрайство та ВК, розглянута Кельнським земельним судом (LG Köln Urt. v. 26.Februar 2025 – 118 KLs 21/24 (BeckRS 2025, 17022).

Фактичні обставини справи. У 2023–2024 роках обвинувачений систематично вводив в оману підприємства, (переважно у сфері клінінгу), яким пропонував придбати фіктивні активи з конкурсної маси неплатоспроможних підприємств. Себе він видавав за працівника або юриста фіктивних юридичних фірм, створював відповідні вебсайти; надсилав підроблені документи про неплатоспроможність і рахунки-фактури. Отримані від потерпілих платежі спрямовувалися: на рахунки, які контролював сам обвинувачений або на рахунки залучених фінансових агентів. Агенти, введені в оману щодо злочинного походження коштів, отримували гроші, конвертували їх у криптовалюту та передавали обвинуваченому.

Ключове правове питання. Чи є використання фінансових агентів і подальша конвертація коштів у криптовалюту простим розпорядженням доходами, одержаними внаслідок предикатного злочину, чи ці дії утворюють самостійний склад злочину ВК.

Нормативно-правовий контекст. Відповідно до абзацу сьомого § 261 StGB особа, яка підлягає покаранню за участь у попередньому злочині, карається відповідно до частин 1–6 лише за злочин ВК в тому випадку, якщо вона вводить предмет (Gegenstand), що походить із протиправного діяння в обіг, приховуючи його незаконне походження; учасник предикатного злочину (Vortäter) звільняється від відповідальності за відмивання, якщо його поведінка обмежується використанням або зберіганням предмета. Натомість такий учасник набуває статусу предикатного правопорушника, який сам відмиває предмет (selbstgeldwäschender Vortäter) у разі введення його в обіг із приховуванням його незаконного походження.

Відповідно до абз. 7 § 261 StGB особа, яка підлягає кримінальній відповідальності за участь у предикатному злочині, може бути притягнута до відповідальності за ВК згідно з частинами 1–6 цієї статті лише у разі, якщо вона вводить предмет (*Gegenstand*), що походить із протиправного діяння, в обіг із приховуванням його незаконного походження. Така особа набуває статусу предикатного правопорушника, який сам здійснює відмивання (*selbstgeldwäschender Vortäter*). Якщо ж поведінка учасника предикатного злочину (*Vortäter*) обмежується використанням або зберіганням такого предмета, він звільняється від відповідальності за відмивання.

Позиція суду. Суд визнав відмивання доведеним як у формі безпосереднього вчинення злочину обвинуваченим, так і опосередкованого – фінансовими агентами, яких було введено в оману щодо кримінального походження предмета і вони діяли без умислу. Обвинувачений, який мав перевагу в знаннях та волі, використовував їх як інструмент.

Суд відхилив застосування винятку з кримінальної відповідальності, передбаченого абз. 7 §261 StGB. Наступні після предикатного злочину дії – переказ коштів на рахунки криптобірж і обмін на криптовалюту – кваліфіковано як «розміщення на ринку» з одночасним приховуванням походження.

 CC BY 4.0 ISSN 2524-0129 (Print) / ISSN (2664-5718) (Online). Актуальні проблеми правознавства. 1 (45)/2026

Доктринальний висновок. Рішення фіксує підхід, за яким криптоінфраструктура розглядається як повноцінний «ринок», а використання фінансових агентів – як інструмент приховування, що автоматично виводить справу за межі самовідмивання.

2. Справа про кримінально-правову кваліфікацію ВК у разі відсутності караного предикатного злочину, розглянута Вищим земельним судом м. Целле. (OLG Celle Urt. v. 11.April 2025 – 2 ORs 18/25 (BeckRS 2025, 8359)

Фактичні обставини справи. Підсудний придбав і зберігав шість грамів канабісу. Ознак торгівлі наркотичними засобами або іншої діяльності, що виходила б за межі особистого споживання, встановлено не було. Земельний суд ухвалив виправдувальний вирок. Прокуратура подала апеляцію, вважаючи, що суд першої інстанції порушив обов'язок повного правового аналізу обставин справи, передбаченого § 264 StPO – Кримінально-процесуального кодексу ФРН, оскільки не перевірив можливість кримінальної відповідальності за ВК, передбаченого § 261 StGB, з огляду на те, що канабіс нібито походить від незаконного предикатного злочину (незаконного вирощування).

Ключове правове питання. Чи може придбання та зберігання невеликої кількості канабісу, що не карається відповідно до Закону про споживчий канабіс (KCanG), водночас утворювати склад злочину ВК за § 261 StGB через формальне посилання на незаконне його походження.

Нормативно-правовий контекст. Справу розглянуто на тлі набрання чинності KCanG, який установлює чіткі межі безкарності щодо придбання та зберігання канабісу для особистого споживання (зокрема § 34 KCanG). Формально § 261 StGB після переходу до all-crime model допускає ВК, що походить із будь-якого протиправного діяння. Водночас постає питання про допустимі межі такого розширення з урахуванням спеціального законодавства та законодавчої мети декриміналізації.

Позиція суду. Вищий земельний суд Целле відхилив апеляцію прокуратури як необґрунтовану та заперечив можливість кримінальної відповідальності за ВК. Колегія виходила з того, що застосування § 261 StGB у випадках придбання та зберігання канабісу нижче встановлених у KCanG порогів підлягає телеологічному скороченню (teleologische Reduktion). Метою законодавця при ухваленні KCanG була широка декриміналізація діяльності, пов'язаної зі споживанням, з метою зменшення навантаження на систему кримінальної юстиції. Притягнення до відповідальності за ВК у таких ситуаціях суперечило б цій меті та створювало б внутрішні колізії правового порядку. Суд зазначив, що відсутність прямої згадки § 261 StGB у законодавчих матеріалах KCanG є законодавчим недоглядом і не перешкоджає застосуванню телеологічного скорочення.

Додаткове обґрунтування (доктрина законодавчого збігу). Колегія застосувала доктрину lex specialis і вказала, що § 34 KCanG слід розглядати як привілейовану спеціальну норму, що визначає межі безкарності, свідомо встановленні законодавцем, і яка охоплює поведінку, що інакше могла б формально розглядатися як предикат для § 261 StGB.

Доктринальний висновок. Рішення фіксує коригувальний підхід до all-crime-моделі § 261 StGB, відповідно до якого не кожне формально протиправне походження предмета автоматично зумовлює кримінальну відповідальність за ВК. У випадках цілеспрямованої декриміналізації відповідної поведінки суди зобов'язані обмежувати сферу застосування § 261 StGB шляхом телеологічного скорочення з урахуванням спеціального правового регулювання. За такого підходу криміналізація у сфері ПВК не може використовуватися як інструмент непрямого нівелювання законодавчих рішень щодо декриміналізації окремих форм поведінки.

3. Справа про застосування принципу *ne bis in idem* у контексті шахрайства та ВК, розглянута вищим земельним судом землі Берлін – Каммерґеріхт Берлін (KG Beschl. v. 16.April 2025 – 3 Ws 13/25 (BeckRS 2025, 17139)

Фактичні обставини справи. Підсудній було пред'явлено обвинувачення у вчиненні восьми епізодів ВК, що полягали у відкритті у 2021 році банківського рахунку та наданні його у користування співучасникам для здійснення операцій з доходами, одержаними внаслідок шахрайської діяльності. Земельний суд припинив кримінальне провадження на підставі § 206 StPO, з огляду на те, що підсудна вже була засуджена місцевим судом Падерборна за шахрайство – продаж комп'ютера, яким підсудна не володіла, та отримання коштів на її банківський рахунок.

Ключове правове питання. Чи перешкоджає остаточний обвинувальний вирок за шахрайство подальшому кримінальному переслідуванню підсудної за ВК, пов'язаного з використанням того самого банківського рахунку, з огляду на принцип *ne bis in idem*, закріплений в абз. 3 ст. 103 Основного Закону ФРН.

 CC BY 4.0

Нормативно-правовий контекст. Вирішальним для оцінки справи стало процесуальне розуміння поняття «діяння» (*Tat*) у значенні § 264 StPO. У німецькому кримінальному процесі це поняття трактується не формально, а як єдина історична подія, обмежена в часі та за змістом, яка визначається сукупністю фактичних обставин, а не їх правовою кваліфікацією. Саме таке розуміння *Tat* слугує ключовим критерієм для встановлення меж дії принципу *ne bis in idem* та розв'язання питання про допустимість окремого кримінального переслідування за відмивання грошей поряд із предикатним злочином[2].

Позиція суду. Земельний суд землі Берлін – Каммерґеріхт Берлін задовольнив скаргу прокурора, скасував постанову про закриття провадження з огляду на відсутність процесуальної перешкоди для подальшого розгляду справи. Суд констатував, що засуджене шахрайство та інкриміноване ВК не утворюють єдиного процесуального діяння у сенсі принципу ne bis in idem. На думку судової колегії фактичні дії, а також час їх вчинення істотно відрізняються. Діяння, пов'язані з ВК, мали місце вже на стадії відкриття банківського рахунку у грудні 2021 року та укладення незаконної домовленості зі співучасниками щодо його використання. Натомість шахрайство підсудної полягало в обмані конкретного покупця у січні 2022 року. Збіг у використанні одного й того самого банківського рахунку має лише другорядне, підпорядковане значення для складу шахрайства та не визначає його фактичного ядра. Крім того, суд звернув увагу на відмінність охоронюваних кримінальним правом благ: переслідування шахрайства спрямоване на захист майнових інтересів потерпілого, тоді як ПВК передусім охороняє інтереси правосуддя та ефективність кримінального переслідування, зокрема можливість виявлення й конфіскації доходів злочинного походження.

Доктринальний висновок. Рішення Земельного суду землі Берлін – Каммерґеріхт Берлін фіксує відсутність процесуальної тотожності (prozessuale Tatidentität) між діяннями шахрайства і ВК. Сам факт використання одного фінансового інструменту (банківського рахунку) у шахрайстві та подальших операціях із доходами не створює процесуальної єдності. ВК визнається самостійним злочином, який може переслідуватися окремо від предикатного діяння, якщо між ними відсутня тотожність історичної події. Такий підхід підсилює автономію § 261 StGB у кримінальному процесі та обмежує можливість блокування переслідування ВК шляхом посилання на ne bis in idem.

4. Справа про кваліфікацію внутрішньої передачі предмета злочинного походження між учасниками групи у розумінні § 261 StGB, розглянута Федеральним судом Німеччини (BGH, Beschl. v. 22.April 2025 – 5 StR 29/25 (BeckRS 2025, 8937)

Фактичні обставини справи. Підсудний брав участь в організованій злочинній групі, діяльність якої здійснювалася за так званою схемою «фальшивого поліцейського». На початковому етапі він виконував функції безпосереднього отримання грошових коштів і цінностей від потерпілих осіб. Надалі його роль у структурі групи змінилася: підсудний перейняв функції координації руху предметів, злочинного походження, що полягали в їх прийнятті від інших учасників групи та їхнього подальшого пересилання керівникам злочинної групи.

Суд першої інстанції визнав підсудного винним у вчиненні шахрайства – в частині епізодів, пов'язаних із безпосереднім одержанням предметів від потерпілих, – а також у ВК – в частині дій, здійснюваних ним у межах координації та подальшого переміщення предметів, злочинного походження.

Ключове правове питання. Чи утворює передача предметів, одержаних злочинним шляхом, між членами однієї злочинної групи «введення в обіг» у розумінні § 261 StGB та, відповідно, чи може така поведінка кваліфікуватися як ВК учасником предикатного злочину (підсудним).

Позиція Федерального суду. Федеральний суд скасував обвинувальний вирок у частині ВК. Суд виходив із того, що кримінальна відповідальність предикатного правопорушника за § 261 StGB можлива лише за умови фактичного виведення предмета зі сфери контролю злочинної групи та передачі контролю над ним зовнішній третій особі.

У цьому контексті суд уточнив зміст поняття «введення в обіг» з урахуванням аналогічних підходів, вироблених у практиці застосування ст. 146 StGB (фальшивомонетництво). Зокрема, як приклад введення в обіг розглядається внесення незаконно отриманої готівки на банківський рахунок.

Водночас передача предмета між учасниками тієї самої злочинної групи – зокрема від особи, яка здійснювала координацію його переміщення, до керівників групи – була кваліфікована судом як внутрішній розподіл. Такі дії не призводять до втрати групою контролю над предметом і, відповідно, не утворюють складу злочину ВК.

Доктринальний висновок. Рішення чітко проводить межу між кримінально релевантним «введенням в обіг» та некараною внутрішньою передачею предмета в межах злочинної групи. Воно

 CC BY 4.0 ISSN 2524-0129 (Print) / ISSN (2664-5718) (Online). Актуальні проблеми правознавства. 1 (45)/2026

підтверджує обмежувальну логіку абз. 7 § 261 StGB і запобігає перетворенню ВК на універсальний інструмент криміналізації будь-якого внутрішнього руху предмета, набутого злочинним шляхом.

5. Справа про неналежну співпрацю працівника у внутрішньому AML-розслідуванні як підставу для його звільнення, розглянута судом з трудових спорів Бремена-Бремергафена (ArbG Bremen-Bremerhaven, Urt. v. 25.April 2025 – 3 Ca 3146/24 (BeckRS 2025, 17448).

Фактичні обставини справи. Позивачка проходила стажування у банку, який виступав відповідачем у справі. Під час внутрішнього моніторингу на її приватному розрахунковому рахунку, відкритому в тому ж банку, було виявлено низку нетипових фінансових операцій. На вимоги відділу комплаєнсу надати інформацію про походження та цільове призначення коштів, позивачка надавала суперечливі та непереконливі пояснення. Після безрезультатних спроб з'ясування обставин банк припинив стажування та звільнив позивачку без дотримання строку попередження.

Ключове правове питання. Чи може відмова або недостатня співпраця стажиста банку у внутрішньому з'ясуванні підозрілих операцій, пов'язаних із можливим ВК на його власному рахунку, становити «важливу причину» для позачергового припинення трудових (навчальних) відносин.

Нормативно-правовий контекст. Суд виходив із поєднання загальноцивільних і спеціальних регуляторних обов'язків. Згідно з абз. 2 § 241 Цивільного кодексу Німеччини (BGB), працівник або стажист зобов'язаний дбати про інтереси роботодавця. Для банківського сектору цей обов'язок посилюється спеціальними вимогами законодавства про ПВК. Відповідно до абз. 1 § 2 GwG, банк є зобов'язаною особою та має виконувати комплексні обов'язки з моніторингу і з'ясування підозрілих фінансових операцій.

Позиція суду. Суд відхилив позов про визнання звільнення незаконним і визнав позачергове припинення стажування обґрунтованим. Суд зазначив, що стажисти банківських установ перебувають у відносинах підвищеної довіри та мають спеціальний договірний обов'язок сприяти виконанню ПВК-обов'язків роботодавця. Позивачка серйозно порушила цей обов'язок, коли надавала суперечливу, непереконливу та частково явно неправдиву інформацію. Така поведінка не лише перешкоджала внутрішньому розслідуванню, а й об'єктивно посилювала підозру у ВК. З огляду на те що позивачка пройшла відповідне навчання з питань ПВК, вона усвідомлювала значення та наслідки своєї поведінки. Суд підкреслив, що банк повинен мати можливість покладатися на надійність як працівників, так і стажистів. Тривале існування невирішеної та посиленої підозри у ВК робить подальше перебування особи у банківській установі неприйнятним.

Доктринальний висновок. Рішення закріплює підхід, відповідно до якого обов'язки співпраці у сфері протидії відмиванню коштів становлять не лише елемент публічно-правового фінансового нагляду, а й інтегруються у зміст приватноправових трудових і навчальних правовідносин у банківському секторі. Недостатня або формальна співпраця з внутрішнім комплаєнсом може кваліфікуватися як істотне порушення договірного обов'язку лояльності та бути правомірною підставою для позачергового звільнення, навіть за відсутності доведеного кримінального правопорушення.

6. Справа про зміст і межі поняття "приховування" у рамках винятку щодо самовідмивання (абз. 7 § 261 StGB), розглянута Федеральним судом Німеччини (BGH, Urt. v. 30.April 2025 – 6 StR 326/24 (BeckRS 2025, 21115)

Фактичні обставини справи. Підсудний S отримував значні грошові доходи від організованих ним несанкціонованих покерних ігор та експлуатації незаконних гральних автоматів. Частину цих коштів він інвестував у ремонт нерухомості, придбаної спільно з підсудним T, з метою приховати незаконне походження доходів. Підсудний T, який знав про кримінальне походження коштів, сприяв проведенню ремонтних робіт, надавав організаційні інструкції та складав списки доходів від покерних ігор. Регіональний суд визнав S винним у незаконних азартних іграх, ВК і злочині, пов'язаному зі зброєю, а T – у пособництві ВК.

Ключове правове питання. За яких умов учасник предикатного злочину може нести кримінальну відповідальність за самостійне ВК відповідно до абз. 7 § 261 StGB. Чи можливе засудження за пособництво у ВК особи, яка не є виконавцем предикатного злочину, та які вимоги до встановлення її статусу як співучасника предикатного діяння.

Нормативно-правовий контекст. Відповідно до абз. 7 § 261 StGB, учасник предикатного злочину може нести кримінальну відповідальність за ВК лише за умови вчинення дій, спрямованих на введення предмета в обіг із приховуванням його незаконного походження. Таким чином, законодавець пов'язує криміналізацію самовідмивання не з самим фактом подальшого поводження з предметом, а з наявністю додаткового елемента маскування його злочинного походження. Зазначена норма встановлює особисту

 CC BY 4.0

підставу для виключення покарання (*persönlicher Strafaufhebungsgrund*), яка застосовується виключно до виконавця або співучасника предикатного злочину. Вона не має загального характеру та не поширюється автоматично на інших осіб, які не брали участі у вчиненні предикатного діяння.

Позиція суду. Федеральний суд скасував вироки щодо ВК стосовно S та пособництва у відмиванні щодо T. Щодо S суд зазначив, що, хоча він і вводив готівкові кошти в економічний обіг (зокрема, купував будівельні матеріали та оплачував роботи), суд першої інстанції не встановив активної та навмисної поведінки, спрямованої на приховування походження коштів. Таке приховування вимагає оманливих дій, які створюють видимість легального походження коштів. Просте корисливе використання коштів – у тому числі багаторазові повсякденні покупки за готівку протягом тривалого часу – не утворює самостійного складу відмивання і не виходить за межі предикатного злочину. Щодо T суд підкреслив, що безкарність головного виконавця за абз. 7 § 261 StGB не перешкоджає принциповій можливості засудження іншої особи за пособництво у відмиванні. Водночас скасування вироку було зумовлене тим, що суд нижчої інстанції не перевірив, чи T не брав участі в предикатних азартних іграх. Його дії – ведення обліку доходів і надання нерухомості – об'єктивно вимагали такої перевірки. У разі встановлення його участі у предикатному злочині він також підпадав би під особисте виключення покарання, передбачене абз. 7 § 261 StGB.

Доктринальний висновок. Рішення конкретизує обмежувальне тлумачення самовідмивання у німецькому кримінальному праві: кримінальна відповідальність предикатного правопорушника можлива лише за наявності якісно додаткового елементу приховування, що виходить за межі простого використання злочинних доходів. Водночас суд чітко розмежовує особисте виключення покарання для виконавця предикатного злочину та відповідальність інших учасників, наголошуючи на необхідності ретельного встановлення їхнього процесуального статусу у предикатному діянні як передумови для правильної кваліфікації дій згідно з § 261 StGB.

7. Справа про правомірність закриття банківського рахунку у випадку високого ризику ВК, розглянута Земельним судом Дортмунда (LG Dortmund, Urt. v. 23.Mai 2025 – 3 O 157/25 (juris).

Фактичні обставини справи. Позивачі – дві німецькі охоронні компанії, які мали у відповідача – банку свої єдині поточні рахунки, звернулися до суду з клопотанням зобов'язати банк відновити обслуговування рахунків з огляду на загрозу неплатоспроможності. Вказанні рахунки були закриті відповідачем без попередження, після отримання інформації про заплановану позивачами операцію із золотом з кенійською компанією на суму понад 360 млн дол. США

Ключове правове питання. Чи є позачергове розірвання договорів банківського рахунку у ситуації неприйнятно високого ризику ВК допустимим та обов'язковим відповідно до абз. 9 § 10 GwG, з урахуванням загальних положень цивільного права.

Нормативно-правовий контекст. Відповідно до абз. 9 § 10 GwG, банк зобов'язаний припинити ділові відносини у разі неможливості виконання обов'язків належної перевірки клієнта (*customer due diligence*). Таким чином, припинення правовідносин у цьому випадку виступає не правом, а імперативним наслідком невирішуваного ризику ВК. У цивільноправовому вимірі зазначений обов'язок узгоджується з правом на позачергове розірвання довгострокових договірних відносин за наявності поважної причини відповідно до § 314 BGB. Неможливість виконання встановлених законом комплаєнс-обов'язків визнається такою поважною причиною, що виключає подальше продовження договірних відносин. У ширшому регуляторному контексті, зокрема у сфері міжнародної торгівлі, додаткового значення набуває дотримання вимог права ЄС щодо належної перевірки ланцюгів постачання та встановлення походження сировини, зокрема у зв'язку з регулюванням обігу конфліктних мінералів.

Позиція суду. Суд дійшов висновку, що позачергове закриття рахунків було не лише правомірним, а і юридично обов'язковим. Рішення обґрунтовано наявністю множинних та нерозв'язних «червоних прапорців», які унеможливили виконання банком ПВК-обов'язків: надзвичайно високий ризиковий профіль операції; відсутність економічної доцільності угоди з огляду на ціну, істотно нижчу за ринкову; суперечлива інформація щодо ролі та функцій заявників у транзакції; невідповідність операції зареєстрованому предмету діяльності компаній; неможливість перевірки походження золота з урахуванням вимог ЄС щодо конфліктних мінералів. За таких обставин банк не мав дискреції щодо продовження ділових відносин. Апеляційний суд (OLG Hamm) підтвердив ці висновки, відхиливши апеляцію.

Доктринальний висновок. Рішення закріплює підхід, за яким у разі нерозв'язного ризику ВК припинення банківських відносин є обов'язком, а не вибором банку. Судова практика послідовно підкреслює пріоритет публічно-правових ПВК-зобов'язань над приватними інтересами клієнта у збереженні рахунків, навіть якщо це створює ризики для безперервності бізнесу. Водночас рішення конкретизує стандарт

 CC BY 4.0 ISSN 2524-0129 (Print) / ISSN (2664-5718) (Online). Актуальні проблеми правознавства. 1 (45)/2026

оцінки «нерозв'язності» ризику через сукупність об'єктивних індикаторів, що унеможливлюють належну перевірку.

8. Справа про конфіскацію майна, отриманого злочинним шляхом, у добросовісного набувача, розглянута Федеральним судом Німеччини (BGH, Urt. v. 04.Juni 2025 – 5 StR 622/24 (NJW 2025, 2711)

Фактичні обставини справи. Нерухоме майно первісно було придбане коштом доходів від кримінальних правопорушень, згодом безоплатно передане родині предикатного правопорушника, а пізніше відчужене третій особі. Останній набувач, за висновками земельного суду, діяв добросовісно. Прокуратура звернулася з клопотанням про конфіскацію майна відповідно до абз. 4 § 76a StGB (Самостійна (незалежна) конфіскація). Земельний суд відхилив клопотання, з мотивів недоведеної недобросовісності третьої особи, яка придбала майно, і неспівмірності у зв'язку з цим конфіскації.

Ключове правове питання. Чи може суд відмовити у незалежній конфіскації за абз. 4 § 76a StGB лише з огляду на добросовісність третього набувача, без проведення комплексної оцінки пропорційності втручання у право власності.

Нормативно-правовий контекст. Абз. 4 § 76a StGB передбачає можливість застосування незалежної конфіскації майна навіть у випадках, коли кримінальне переслідування конкретної особи є неможливим. Водночас ця норма не має характеру автоматизму: її застосування пов'язане з оцінкою пропорційності втручання у право власності. Законодавець сконструював абз. 4 § 76a StGB як дискреційне правило обов'язкового характеру, яке покладає на суд обов'язок перевірки допустимості конфіскації з огляду на гарантії права власності, закріплені у ст. 14 Основного Закону ФРН (GG). Відмова від застосування конфіскації допускається лише у випадку встановлення її непропорційності з урахуванням усіх релевантних обставин конкретної справи.

Позиція суду. Федеральний суд скасував рішення земельного суду, з огляду на те, що оцінка пропорційності не може зводитися до формального встановлення добросовісності чи недобросовісності стороннього набувача, оскільки добросовісність є лише одним з елементів комплексної оцінки. Суд підкреслив, що кваліфікація випадку лише як реалізації (Erfüllungsfall) не усуває обов'язку враховувати інші релевантні обставини, які могли свідчити проти підвищеної потреби в захисті набувача, зокрема: наявність кримінального минулого, незвичайну оплату готівкою без належного забезпечення угоди з нерухомістю, а також непрозоре фінансування численних інших операцій з нерухомістю.

Доктринальний висновок. Рішення Федерального суду закріплює розширений підхід судів у справах про незалежну конфіскацію: оцінка пропорційності за абз. 4 § 76a StGB не може зводитися до формального встановлення добросовісності чи недобросовісності третього набувача. Натомість суд зобов'язаний здійснювати комплексну оцінку усіх релевантних обставин з огляду на публічний інтерес у вилученні злочинних активів і потребу в захисті прав третіх осіб. Це рішення підкреслює пріоритет функціональної ефективності інституту конфіскації та водночас встановлює чіткі методологічні вимоги до перевірки її пропорційності.

9. Справа про правомірність публікації рішення щодо накладення ПВК-санкції, розглянута Адміністративним судом м. Ансбах (VG Ansbach, Urt. v. 16.Juni 2025 – AN 4 K 23.1389 (BeckRS 2025, 14155)

Фактичні обставини справи. Позивачка – ювелір – оскаржила публікацію на вебсайті компетентного наглядового органу юридично обов'язкового рішення про конфіскацію у неї коштів в сумі понад 113 000 євро. Публікацію здійснено на підставі абз. 1 § 57 GwG після неодноразових порушень позивачкою обов'язку повідомляти про підозрілі операції відповідно до § 43 GwG. Свої вимоги позивачка обґрунтовувала непропорційністю застосування механізму публічного репутаційного осуду (Internetpranger), що призводив до істотного підриву її ділової репутації та створював загрозу для функціонування репутаційно чутливого бізнесу з виробництва предметів розкоші (годинників), а також посиланням на порушення принципу незворотності дії закону в часі й принизливий характер оприлюдненої інформації.

Ключове правове питання. Чи є публічне оголошення, здійснюване відповідно до § 57 GwG, адміністративним актом чи суто фактичним актом, що в контексті цієї справи має принципове значення, оскільки від такої кваліфікації залежить обсяг судового контролю та рівень захисту основних прав особи у разі застосування механізму публічного репутаційного осуду; а також чи відповідає такий захід вимогам принципу пропорційності та є сумісним з основними правами, гарантованими Основним законом ФРН та правом ЄС.

 CC BY 4.0

Нормативно-правовий контекст. § 57 GwG передбачає можливість публічного оголошення інформації про застосовані заходи у сфері ПВК з метою підвищення ефективності наглядової діяльності та досягнення загально-превентивного ефекту. Оцінка правомірності такого заходу здійснюється з урахуванням гарантій, закріплених Основним законом ФРН (зокрема ст. 12 GG) та Хартією основних прав ЄС (зокрема ст.ст. 4, 15, 16), а також принципу пропорційності у світлі цілей захисту фінансової системи та внутрішнього ринку ЄС.

Позиція суду. Адміністративний суд дійшов висновку, що публікація за § 57 GwG має характер суто фактичного наглядового заходу й не є адміністративним актом, оскільки не встановлює самостійного регулятивного припису. Така публікація є законною, конституційно сумісною та відповідає праву ЄС. Пов'язаний із нею репутаційний ефект не досягає порогу принизливого поводження та не порушує свободи вибору професії, оскільки захід має легітимну мету – захисту фінансової системи та внутрішнього ринку від ВК і має передбачений законодавцем стримувальний характер. Доводи про загрозу існуванню бізнесу визнано недоведеними.

Доктринальний висновок. Рішення закріплює підхід, за яким публічне оголошення інформації про застосування ПВК-заходів за § 57 GwG кваліфікується як фактичний наглядовий захід із превентивно-стримуючою функцією, а не як самостійна санкція. Судова перевірка зосереджується на комплексній пропорційності, де «репутаційний ефект» є допустимим побічним наслідком за умови досягнення легітимної мети та недосягнення порогу принизливого поводження. Рішення підтверджує пріоритет ефективності ПВК-нагляду та узгодженість інструменту публічного викриття порушень – «naming and shaming» з конституційними та європейськими стандартами захисту основних прав.

10. Справа про законність ордера на обшук, проведений на території ФРН в межах припиненого іноземного кримінального провадження, розглянута Вищим адміністративним судом землі Саар (VGH Saarland, Beschl. v. 19.Juni 2025 – Lv 5/24)

Фактичні обставини справи. Прокуратура ініціювала кримінальне провадження щодо заявника за підозрою у ВК на підставі повідомлення підрозділу фінансової розвідки, сформованого з використанням банківської інформації, а також запиту про міжнародну правову допомогу, отриманого з Князівства Ліхтенштейн. Зазначений запит ґрунтувався на підозрах у вчиненні шахрайства та розтрати, інкримінованих ліхтенштейнському ліквідатору, який здійснив перерозподіл коштів ліквідованої компанії на користь «Фонду В.», з якого значні суми були перераховані заявнику в ФРН під виглядом позик та надалі без зволікання інвестовані у криптовалюти. Попри подальше припинення кримінального провадження у Ліхтенштейні через недостатність доказів, окружний суд м. Саарбрюккен видав ордер на обшук, підтверджений регіональним судом, що згодом стало предметом конституційного оскарження.

Ключове правове питання. Чи відповідає конституційним вимогам ордер на обшук у кримінальному провадженні про ВК, з огляду на припинене іноземне предикатне провадження, та який стандарт підозри є достатнім для застосування такого процесуального примусового заходу.

Нормативно-правовий контекст. Недоторканність житла гарантується абз. 1 ст. 16 Конституції Саарланду (SVerf). Для обшуку необхідною і водночас достатньою передумовою є підозра у скоєнні кримінального правопорушення. У разі обшуку на предмет ВК потрібна «подвійна початкова підозра» (doppelter Anfangsverdacht) – ознаки дій з відмивання (маскування, приховування, нетипові фінансові операції) та злочинного походження предмета (предикат), у тому числі вчиненого за кордоном.

Позиція суду. Вищий адміністративний суд Саарланду відхилив конституційну скаргу. Суд визнав, що вимоги «подвійної початкової підозри» дотримано. Припинення провадження в іноземній державі не має автоматично обов'язкової сили для німецьких судів і не доводить відсутності злочину; воно відображає процесуальну оцінку достатності доказів у відповідній юрисдикції.

Доктринальний висновок. Рішення систематизує конституційний стандарт обшуку у транскордонних справах про ВК: достатньою є подвійна початкова підозра, а припинення іноземного предикатного провадження не нівелює підстав для процесуальних примусових заходів у ФРН. Суд підкреслює процесуальну автономію національної оцінки, легітимує інтенсивні заходи на ранній стадії за умови несвавільності та забезпечує ефективність розслідування без перетворення конституційного контролю на «міні-процес по суті».

11. Справа про тлумачення положень ПВК директиви, що стосуються статусу політично значущих осіб (PEP), груп компаній та встановлення порогових значень для суб'єктів у сфері азартних ігор, розглянута Судом Європейського Союзу (EuGH – Europäischer Gerichtshof, Urt. v. 19. Juni 2025 – C-509/23 (Laimz; BeckRS 2025, 13469)

 CC BY 4.0 ISSN 2524-0129 (Print) / ISSN (2664-5718) (Online). Актуальні проблеми правознавства. 1 (45)/2026

Фактичні обставини справи. У межах процедури попереднього рішення за запитом національного суду Латвії Суд Європейського Союзу здійснив тлумачення положень директиви ЄС у сфері ПВК у справі про притягнення латвійського оператора азартних ігор до адміністративної відповідальності за порушення вимог ПВК-законодавства. Спір, зокрема, стосувався питання кваліфікації клієнта як особи, тісно пов'язаної з політично значущою особою (PEP), у зв'язку зі спільним членством клієнта та політично значущої особи у виконавчому органі однієї організації. Додатково порушувалися питання допустимості використання результатів належної перевірки клієнта, проведеної іншою компанією групи, умов повторного застосування заходів належної перевірки щодо наявних клієнтів, а також тлумачення порогових значень для застосування ПВК-обов'язків операторами азартних ігор.

Ключове правове питання. Як слід тлумачити положення Директиви (ЄС) 2015/849 (Четверта ПВК-директива) щодо: поняття PEP та «пов'язаних осіб»; розподілу ПВК-обов'язків у межах групи компаній; обсягу та періодичності належної перевірки постійних клієнтів; спеціальних обов'язків операторів азартних ігор.

Нормативно-правовий контекст. Директива (ЄС) 2015/849 закріплює ризик-орієнтований підхід у сфері ПВК і покладає на зобов'язаних осіб обов'язки щодо ідентифікації клієнтів, постійного моніторингу та посиленого контролю у разі підвищеного ризику, зокрема при роботі з PEP. Окремі положення директиви регулюють внутрішньогруповий обмін інформацією, повторну перевірку клієнтів і специфіку діяльності операторів азартних ігор.

Позиція суду. Суд Європейського Союзу надав наступні роз'яснення щодо чотирьох ключових аспектів застосування ПВК-законодавства.

1. Політично значущі особи (PEP) та пов'язані з ними особи. Сам по собі факт спільного членства клієнта та політично значущої особи у виконавчому органі однієї організації не є достатньою підставою для автоматичної кваліфікації клієнта ані як PEP, ані як особи, тісно пов'язаної з PEP. Водночас така обставина становить релевантний фактор, який підлягає врахуванню в межах індивідуальної ризик-орієнтованої оцінки.

2. Групи компаній. Суд підтвердив обов'язок компаній, що входять до складу однієї корпоративної групи, здійснювати обмін інформацією у сфері протидії відмиванню коштів. Разом із тим такий обмін не звільняє окрему компанію від власної відповідальності за дотримання ПВК-обов'язків. Жодна компанія групи не вправі автоматично, без проведення самостійної оцінки, покладатися на результати аналізу ризиків або рішення щодо належної перевірки клієнтів, ухвалені іншою компанією групи.

3. Наявні клієнти. Зобов'язані суб'єкти не повинні безперервно вживати заходів належної перевірки клієнтів до настання строків їх планового перегляду, визначених внутрішніми процедурами або національним законодавством. Водночас це правило не застосовується у разі виникнення нових обставин, що змінюють ризиковий профіль клієнта, а також у випадках, коли їх невиявлення є наслідком неналежного здійснення постійного моніторингу.

4. Оператори азартних ігор.ПВК-обов'язки операторів азартних ігор виникають щоразу, коли досягається порогове значення у 2 000 євро, незалежно від того, чи відповідна сума сформована за рахунок ставок, виграшів або їх поєднання, незалежно від тривалості відповідного періоду, а також у разі здійснення кількох взаємопов'язаних транзакцій.

Доктринальний висновок. Рішення у справі Laimz систематизує ризик-орієнтовану логіку ПВК-директиви та відкидає будь-які автоматизми у кваліфікації PEP, груповій відповідальності чи застосуванні порогів. Суд ЄС чітко наголошує на персоналізованій ПВК-відповідальності кожної зобов'язаної особи, навіть у межах корпоративних груп, і підкреслює пріоритет професійного судження над формальними критеріями. Рішення має фундаментальне значення для практики, оскільки встановлює контрольовані межі ризик-орієнтованого підходу та уніфікує стандарти ПВК-застосування в державах-членах ЄС.

Висновки. Запровадження all-crime-моделі у § 261 StGB та відповідне розширення кола предикатних правопорушень зумовили суттєві доктринальні й практичні виклики, пов'язані з ризиками надмірної криміналізації та розмивання меж кримінально-правової відповідальності. За таких умов кримінально-правове регулювання у сфері ПВК набуває потенціалу трансформації з інструменту реагування на серйозну злочинність у механізм превентивного контролю економічного обігу, в якому каральна функція поступається забезпеченню доступу до інструментів майнових санкцій і конфіскації активів.

Водночас аналіз судової практики ФРН за 2025 рік свідчить про корекцію зазначеного вектора. Рішення німецьких судів демонструють прагнення обмежити експансивну криміналізацію у сфері ПВК шляхом послідовного застосування принципів пропорційності, персональної вини та *ne bis in idem*. ВК

 CC BY 4.0

не трактується як автоматичний наслідок будь-якого використання доходів, одержаних злочинним шляхом, а самовідмивання визнається кримінально караним лише за наявності активних дій, спрямованих на приховування їх незаконного походження. Таким чином, кримінальне право утримується в межах інституційно виправданої функції.

Судова доктрина Федеративної Республіки Німеччина водночас підтверджує asset-based логіку § 261 StGB, за якої предметом кримінально-правової оцінки є не сам предикатний злочин – ані поведінка, що його утворює, ані ступінь її суспільної небезпечності – а об'єктивний статус активу як такого, що походить із протиправного діяння та вводиться в легальний економічний обіг. Такий підхід узгоджується зі стандартами FATF, у межах яких ключовим є виявлення активу, блокування його обігу, позбавлення можливості інтеграції в економіку, а також його конфіскація або інша форма нейтралізації. Це, своєю чергою, дозволяє інтегрувати кримінальне право у ширший фінансово-регуляторний контур, у якому провідну роль відіграють позакримінальні інструменти, зокрема комплаєнс-механізми, конфіскація, а також адміністративний і репутаційний примус.

Для України, судова доктрина якої грунтується переважно на карально-предикатній логіці статті 209 Кримінального кодексу України, відповідно до якої відмивання коштів розглядається не як автономна інституційна загроза фінансовому обігу, а як похідне кримінально каране діяння, тісно пов'язане з необхідністю доведення предикатного злочину, доцільним є переосмислення ролі цієї норми. Йдеться не про механічне запозичення asset-based AML-моделі, а про перехід від кількісного розширення криміналізації до якісно структурованого підходу, який чітко розмежовує предикатний злочин і ВК та забезпечує баланс між ефективністю протидії фінансовій злочинності й дотриманням конституційних гарантій кримінального права.

Список використаних джерел

1. El-Ghasi M., Klotz J. Rechtsprechungsübersicht. *Geldwäsche & Recht*. 2025. Nr. 4. S. 149–154.
2. Directive (EU) 2015/849 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2015 on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing. *Official Journal of the European Union*. 2015. L 73-114. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015L0849 (дата звернення: 12.01.2026).
3. Слотвінська Н. Причини, види та наслідки помилкової криміналізації. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки*. 2022. № 1 (33). С. 206–211. URL: https://science.lpnu.ua/uk/law/vsi-vypusky/volume-9-number-1-33-2022/prychyny-vydy-ta-naslidky-pomylkovoyi-kryminalizaciyi (дата звернення: 12.01.2026).
4. Dannecker G. Money laundering and corruption: Legal framework and distinctive features of German criminal law. *Criminal Law Aspects of the Protection of the Financial Interests of the European Union* / ed. by V. Farkas, G. Dannecker, Á. Jacsó. Budapest: Wolters Kluwer Hungary Kft., 2019. P. 233–250. URL: https://hercule.uni-miskolc.hu/files/5694/Criminal_law_protection_fedellel.pdf (дата звернення: 14.01.2026).
5. Заходи щодо боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму. Україна. Звіт за результатами п'ятого раунду взаємної оцінки. Комітет експертів Ради Європи з оцінки заходів протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму. Moneyval(2017)20. Грудень 2017, с. 234. URL: https://fiu.gov.ua/content/file/Site_docs/2018/20180305/ZVIT_UKR.pdf (дата звернення: 14.01.2026).
6. Tsakalis I. Die Verflechtung zwischen Geldwäsche und Steuerhinterziehung. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2022. S. 46. URL: https://api.pageplace.de/preview/DT0400.9783748925965_A43532996/preview-9783748925965_A43532996.pdf (дата звернення: 14.01.2026).
7. Suendorf U. Geldwäsche: eine kriminologische Untersuchung. Neuwied; Kriftel: Luchterhand, 2001.
8. Bülte J. Reform des § 261 StGB: Vermeintlich effektive Abschöpfung statt Rechtsstaatlichkeit. *Geldwäsche & Recht*. 2021. Nr. 1. S. 8–12. URL: https://www.jura.uni-mannheim.de/media/Lehrstuehle/jura/Buelte/Dokumente/ Veroeffentlichungen/GWuR_1.21_Beitrag_Prof._Jens_Buelte.pdf (дата звернення: 15.01.2026).
9. Hefendehl R. Schutz der Rechtspflege. Wirtschaftssteuerung durch Strafrecht I. Vorlesung. Sommersemester 2024. Institut für Kriminologie und Wirtschaftsstrafrecht, Rechtswissenschaftliche Fakultät der Universität Freiburg. S. 400–421. URL: https://strafrecht-online.org/documents/111670/_10_-_Schutz_der_Rechtspflege_KK_400-421.pdf (дата звернення: 12.01.2026).

 CC BY 4.0 ISSN 2524-0129 (Print) / ISSN (2664-5718) (Online). Актуальні проблеми правознавства. 1 (45)/2026

References

1. El-Ghasi, M., & Klotz, J. (2025). Rechtsprechungsübersicht [Overview of judicial practice]. *Geldwäsche & Recht*, 4, 149–154 [in German].
2. European Parliament and Council of the European Union (2015). Directive (EU) 2015/849 of 20 May 2015 on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing. *Official Journal of the European Union*, L 141. Retrieved from https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015L0849 [in English].
3. Slotvinska, N. (2022). Prychyny, vydy ta naslidky pomylkovoi kryminalizatsii [Causes, types, and consequences of erroneous criminalization]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika». Seriia: Yurydychni nauky – Bulletin of Lviv Polytechnic National University. Series: Legal Sciences*, *1(33),* 206–211. Retrieved from https://science.lpnu.ua/uk/law/vsi-vypusky/volume-9-number-1-33-2022/prychyny-vydy-ta-naslidky-pomylkovoyi-kryminalizaciyi [in Ukrainian].
4. Dannecker, G. (2019). Money laundering and corruption: Legal framework and distinctive features of German criminal law. In V. Farkas, G. Dannecker, & Á. Jacsó (Eds.). *Criminal law aspects of the protection of the financial interests of the European Union*. Budapest: Wolters Kluwer Hungary. Retrieved from https://hercule.uni-miskolc.hu/files/5694/Criminal_law_protection_fedellel.pdf [in English].
5. Council of Europe, Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism (Moneyval) (2017). *Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures: Ukraine. Fifth round mutual evaluation report* (Moneyval(2017)20). Strasbourg. Retrieved from https://fiu.gov.ua/content/file/Site_docs/2018/20180305/ZVIT_UKR.pdf [in English].
6. Tsakalis, I. (2022). *Die Verflechtung zwischen Geldwäsche und Steuerhinterziehung [The interconnection between money laundering and tax evasion]*. Baden-Baden: Nomos. Retrieved from https://api.pageplace.de/preview/ DT0400.9783748925965_A43532996/preview-9783748925965_A43532996.pdf [in German].
7. Suendorf, U. (2001). *Geldwäsche: eine kriminologische Untersuchung* [Money laundering: A criminological study]. Neuwied; Kriftel: Luchterhand [in German].
8. Bülte, J. (2021). Reform des § 261 StGB: Vermeintlich effektive Abschöpfung statt Rechtsstaatlichkeit [Reform of § 261 StGB: Allegedly effective confiscation instead of the rule of law]. *Geldwäsche & Recht*, 1, 8–12. Retrieved from https://www.jura.uni-mannheim.de/media/Lehrstuehle/jura/Buelte/Dokumente/Veroeffentlichungen/GWuR_1.21_Beitrag_Prof._Jens_Buelte.pdf [in German].
9. Hefendehl, R. (2024). Schutz der Rechtspflege [Protection of the administration of justice]. In *Wirtschaftssteuerung durch Strafrecht I,* 400–421). Lecture course, Summer Semester 2024, Faculty of Law, University of Freiburg. Retrieved from https://strafrecht-online.org/documents/111670/_10_-_Schutz_der_Rechtspflege_KK_400-421.pdf [in German].

Стаття опублікована 30.04.2026.

 CC BY 4.0